

Пізнавальна експедиція

На сьогодні є актуальним виховання патріотизму засобами краєзнавства, тому на виконання заходів «Програми розвитку краєзнавства до 2010 року», міжгалузевої програми «Пізнай свою країну» з метою ознайомлення з історичними пам'ятками Сумщини та збору матеріалу за напрямками краєзнавчих експедицій наприкінці травня учні 6-В класу Сумської загальноосвітньої школи № 6 під керівництвом учителів Т.В. Співак та Т.О. Калашник вирушили в чергову пошукову експедицію. Ініціатором подорожі був завідувач Музею освіти і науки Сумщини Анатолій Михайлович Близнюк.

Нас привабив хутір Попівка, що знаходиться на південь від села Залізняка. Ще 250 років тому на ньому проживало близько 300 чоловік, сьогодні – всього 17. Сподіваємося, що хуторець цей не щезне з мапи, але ми впевнені, що пам'ять про нього, про людей, які тут жили, точно не згасне. На цьому хуторі у XVIII – на початку XIX століття жив і працював відомий у світі літератор, архітектор, гравер, перекладач Олександр Олександрович Паліцин.

Під час подорожі ми зустрілися з Віктором Максимовичем Кобильським. Одностайну думку селян про цю людину висловив Михайло Пилипович Тесля, автор багатьох краєзнавчих книг: «Він патріот Попівки: навколо дороги, що веде до могили Паліцина, посадив дерева, охороняє могилу, обкошує траву біля пам'ятника. Він найбільше піклується про збереження Попівки».

«Попівка» – таку назву дістав хуторець ще у XVII столітті, коли Герасим Кондратьєв надав ці землі за вірну службу протопопу Сумського полку Словенському. Потім ці землі купив охтирський обозний Савинов, а 1767 року їх придбав О.О. Паліцин.

Краєвиди хутору свого часу дуже сподобалися Паліцину, вони зачарували й нас. На узвишші – село, внизу ставок, біля якого стояв свого часу винокурений завод, а на протилежному боці, на пагорбі – колись була садиба поміщика з чудовим садом. Довкола саду – ліс. На жаль, поміщицька садиба не збереглася. Ці місця поросли кущами, травою так, що без допомоги місцевих жителів дуже важко знайти пам'ятник Паліцину й місце, де колись стояв його будинок. У пошуках нам допомогла Олександра Олексіївна Кравченко, завідувача сільського клубу, бібліотеки. Вона всією душею вболіває за те, щоб зберегти пам'ять про минувшину, відомих уродженців і жителів села. Щоб прищепити любов до рідного краю, організовує кількадевні походи сільських дітей історичними місцями.

Чим же так відомі с. Залізняка і хутір Попівка? Тут є кілька пам'яток природи: дуб, якому більше 300 років (що росте, біля садиби І. А. Кондратьєва, збудованої за проектом О. Паліцина в 1807 році, у якій ще донедавна розміщувалася школа); на хуторі Попівка на могилі Євдокії Олександрівни Паліциної росте красуня сосна, якій вже понад 200 років. (За заповітом, Євдокію Олександрівну поховали на селянському кладовищі, а на могилі чоловік посадив кримську сосну).

Раніше у Залізняку була велика церква. У селі був спиртзавод Золотницького, цегельні, хлібопекарня, паровий та водяні млини,

тютюнова фабрика тощо. О.О. Кравченко говорить: «Попівка безперечно була культурним центром». Дійсно, у своїй садибі О.О. Паліцин організував школу, де постійно навчалися 10-12 чоловік. Він був засновником просвітницького гуртка «Попівська академія», до якого входили знані на весь світ люди: Василь Васильович Капніст та Іполит Федорович Богданович (придворні поети), Іван Федорович Богданович (автор книги «О воспитании юношества»), Микола Федорович Алфьоров (столичний архітектор, автор пам'ятника руським воїнам, які загинули при взятті Казані в 1552 році), Василь Іванович Ярославський (губернський архітектор), Василь Назарович Каразін (вчений, громадський діяч, засновник Харківського університету, автор «Історія медицини Росії»), Григорій Савич Сковорода (письменник-просвітитель, філософ-гуманіст), Сергій Миколайович Глінка (автор п'єс «Наталья – боярская дочь», «Минин») та ін. Коли приїздили ці імениті люди до хутора, відбувалися своєрідні семінари-конференції, на яких обговорювали їхні праці, твори відомих письменників.

Саме у Попівці народилася ідея про заснування в Харкові університету. Спочатку пропонували відкрити університет у Сумах (1767 р.), але цю ідею царський уряд не підтримав. Тоді сумські дворяни через Паліцина звернулися до Каразіна, щоб той просив царя відкрити університет у Харкові. Під резолюцією дворянського зібрання стоять підписи Паліцина, Алфьорова та інших.

Олександр Паліцин першим в Україні здійснив переклад пам'ятки давньоруської літератури «Слова о полку Ігоревім». Він допомагав і своїм учням. Так, власним коштом направив навчатися за кордон свого талановитого учня Миколу Алфьорова (сина бездрицького поміщика Федора Алфьорова).

В урочищі, неподалік від садиби, знаходився склеп, невеличка капличка. Все це було зруйновано, а на місці склепу встановили пам'ятник О. Паліцину. Хоча, за словами Кравченко, старожили стверджують, що могила Паліцина знаходиться трохи далі від того місця, де нині стоїть пам'ятник. Щодо питання перенесення могили у центр села ми вважаємо це недоречним. Могила має залишитися там, де й зараз, бо учасники інших експедицій, не побувавши на Попівці, а тільки почувши про неї, не зможуть помилуватися красою місцевої природи, відчутти енергію, що надихала Паліцина на творчість. Але у центрі села обов'язково, на нашу думку, має бути другий пам'ятник О.О. Паліцину, як стоїть пам'ятник відомим уродженцям села парламентарю І.П. Остапенку та герою громадянської війни І.Ю. Бочкіну.

Учні-пошукові, вражені побаченням і почутим, висловлюють подяку всім, хто сприяв організації і проведенню пошукової експедиції.

Калашник. Т.О.